

похибки вимірювань.

4. Деталізація плану діяльності учнів при проведенні експерименту, в якому виділяються великі блоки і структура кожного з них.[4]

Проведення в навчальному процесі дослідів, експериментів робить процес більш цікавим, підвищує якість навчання, посилює практичну направленість викладання, стимулює пізнавальну активність учнів, їх логічне мислення, творчу самостійність. Практична діяльність дає можливість оволодіти знаннями на зовсім новому рівні: знання-вміння, знання-навички. Я вважаю, що школа повинна дати учням основи знань, умінь, навичок [3].

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник.– К.: Либідь, 1997.– 376с.
2. Конюхов Н.И. Словарь–справочник практического психолога.– Воронеж: Изд-во НПО "МОДЭК", 1996.– 224с.
3. Пономарева Я.А «Психология творчества: общая, дифференциальная, прикладная»/ – М.: Наука, 1990.– 222с.
4. Усова А.В., Бобров А.А. Формирование учебных умений и навыков учащихся на уроках физики. – М.: Просвещение, 1988. – 111 с.

ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ НА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

*Н.С. Момот
м. Полтава, Україна*

В сучасному українському суспільстві відбуваються кардинальні перетворення в політичній та соціально-економічній сферах. Це обумовлює і значну реорганізацію в українській освіті. Сучасна система вищої педагогічної освіти покликана створювати відповідні умови для підготовки компетентного і творчого вчителя, орієнтованого на постійний професійний розвиток, самовдосконалення, що забезпечить у подальшому високий рівень конкурентоспроможності, професійної мобільності, продуктивності професійної діяльності і, як наслідок, кар'єрне зростання та ефективне здійснення професійних функцій на творчому рівні.

В психологічних джерелах з проблеми розвитку творчої компетентності у майбутніх вчителів аналізуються програми розвитку де пропонується універсальна безстатева модель майбутнього педагога, яка не враховує особливості мислення, поведінки і особистих якостей студентів-хлопців і студентів-дівчат. Це в свою чергу веде до необхідності вивчення і визначення гендерних особливостей студентів різної статі і врахування їх при розробці програми розвитку творчої компетентності майбутніх вчителів. Таким чином, актуальність даного питання обумовлена реальними потребами сучасного суспільства в підготовці вчителів нового типу, здатних здійснювати свою професійну діяльність на творчій основі стабільно і неперервно, чого неможливо досягти без урахування гендерних особливостей особистості.

Аналіз літературних джерел показав, що в сучасній вітчизняній психології є чимало досліджень, присвячених різноманітним психологічним аспектам творчої професійної діяльності та творчої особистості загалом. Так, наприклад, українські вчені С. Д. Максименко, К. С. Максименко, М. В. Папуча досліджували феномен творчості психології особистості в ракурсі прогнозування розвитку особистості і життєвого шляху людини, В. О. Моляко вивчав проблему творчого практичного мислення, П. А. М'ясоїд розглядав особливості творчої діяльності в контексті урахування аспектів його генези та розвитку [2], О. В. Тутолмін вивчав педагогічні проблеми становлення і розвитку творчої компетентності вчителя [4], В.Ф. Моргун досліджував творчість вчителя у багатовимірній концепції особистості [1], С.О. Сисоєва описувала використання теоретичної моделі та завдань підготовки творчого вчителя [2, с.74-77] та ін.

Натомість, лише порівняно недавно з'явилися дослідження з гендерної проблематики, при цьому найбільш розробленим аспектом є гендерний підхід в навчанні (О.Н. Каменська, О.А. Константинова, Р. Сабірова). В даний час в педагогічній науці можна також виділити наступні напрямки досліджень з названої проблематики: аналіз сумісного і роздільного навчання статей (В.Д. Еремеева, А.В. Мудрик, І.А. Тупіцина); врахування статевих (гендерних) відмінностей в освіті (Є.П. Ільїн, Г.М. Бреслав, І.С. Кон, В.О. Сухомлинський, Б.І. Хасан) та гендерна освіта (О.И. Чеснокова). Майже всі ці роботи торкаються проблем організації навчально-виховного процесу різної статі.

Аналіз теоретичних підходів до визначення та розвитку творчої компетентності майбутніх вчителів показав декілька підходів до поняття визначенню творчої компетентності. Так російський вчений О.В. Тутолмін визначив творчу компетентність, як інтегральну професійно-особистісну характеристику вчителя, яка забезпечує успіх його діяльності в типових та неординарних педагогічних ситуаціях. На його думку в структуру творчої компетентності входять загальнокультурна ерудиція та педагогічне мислення; спеціальні професійні здібності та вміння; творча готовність, що створюється комплексом творчо значущих особистісних якостей. Тісний взаємозв'язок структурних компонентів характеризує творчо-професійну компетентність як системну якість [4, с.24].

С.П. Яланська під творчою компетентністю майбутнього вчителя, розуміє найвищий рівень розвитку професійної компетентності, коли людина здійснює професійну діяльність на творчій основі стабільно і неперервно. Структура розвитку творчої компетентності майбутнього вчителя, на її думку, базується на основних структурних компонентах професійної компетентності: особистісно-розвивальному; діяльнісно-розвивальному; комунікативному; фаховому; опануванні досвіду. Показниками досягнення творчої компетентності є ціннісно-педагогічна, мотиваційна, психолого-педагогічна, організаційна, методична, дидактична, інформаційна компетенції, вербально-комунікативна, вербально-когнітивна, компетенція самовдосконалення, понятійне та творче мислення [5, с.5-7].

Програма розвитку творчої компетентності майбутніх учителів здійснюватися на основі підготовчого, діагностичного та розвивального етапів і описує основні психолого-педагогічні засоби, які використовуються у навчально-виховному процесі ВНЗ для забезпечення цього розвитку. Але ця програма є безстатевою і не враховує гендерні відмінності у сприйнятті навчального матеріалу (О.А. Константинова), зосередженості уваги (І. А. Сергєєва (2001), М. С. Єгорова, Н. Ф. Шляхта (1987)), сприйнятті (Л. Н. Іванська (1979)), Дж. Віткін (1996), переважаючих типах мислення (І. С. Кон (1989), Р. К. Малінаускас (2001), логіці (Д. В. Колесов та Н. Б. Сельверова (1978)), креативності (М. Костік (1954) та Є. Хілгард, А. В. Асовска (1997), А. К. Канатов (2000)), пам'яті (І. А. Сергіїв (2001), В. Ф. Коновалов (1987)), генетично обумовлених відмінностей у здібностях (Д. Кімура (1992), А. Ерхард та Дж. Манн) та ін.

Тому, перспективним ми вважаємо впровадження у навчально-виховний процес програми розвитку творчої компетентності майбутніх вчителів, що забезпечить врахування гендерних відмінностей студентів при навчанні і професійному становленні та збалансованість психологічних та педагогічних засобів в умовах інтегративного навчально-виховного процесу.

Література

1. Моргун В. Ф. Интедифия освіти : Психолого-педагогични основи интеграції та диференціації (інтедифії) навчання на прикладі шкільного циклу природничих дисциплін / В. Ф. Моргун. – Полтава : Наук. зміна, 1996. – 78 с.
2. М'ясоїд, П. А. Загальна психологія : навч. посіб. / П. А. М'ясоїд. – [5-те вид., стер.]. – К. : Вища шк., 2006. – 487 с.
3. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины – СПб.: Питер, 2003 - 544 с. (Сер. "Мастера психологии")
4. Тутолмин, А. В. Становление и развитие творческой компетентности будущего учителя (на основе системного подхода) : дисс. доктора пед. наук : 13.00.08 / Тутолмин

Александр Викторович ; ГОУВПО “Чувашский государственный педагогический университет”. – Чебоксары, 2009. – 467 с.

5. Яланська С. П. Психологічні засади розвитку творчості майбутніх учителів біологічних дисциплін: теорія і практика : [монографія] / С. П. Яланська ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка – Полтава, 2010. – 374 с

ФАКУЛЬТАТИВИ ТА КУРСИ ЗА ВИБОРОМ ЯК ВАРІАТИВНА СКЛАДОВА ШКІЛЬНОЇ ХІМІЧНОЇ ОСВІТИ

*І. Мордач
м. Полтава, Україна*

Концепція профільного навчання, диференціація змісту навчання в старших класах здійснюється на основі співвідношення базових і профільних предметів, курсів за вибором. Кожен із них виконує певну роль у реалізації завдань профільного навчання. Курси за вибором — це навчальні курси, які доповнюють навчальні предмети і входять до складу допрофільної підготовки та профільного навчання. Курси за вибором створюються за рахунок варіативного компонента змісту освіти.

Метою курсів за вибором є задоволення індивідуальних освітніх інтересів, потреб і нахилів кожного школяра.

Завдання курсів за вибором є сприяння у виборі напрямку чи профілю навчання у старшій школі, поглиблювати знання з профільних предметів, допомагати у професійному самовизначенні випускникам ЗНЗ, стимулювати розвиток загальнонавчальних і професійних умінь та навичок учнів, підготувати до зовнішнього незалежного оцінювання, державної підсумкової атестації.

Типи курсів за вибором на допрофільному рівні: пропедевтичні (вступні до предмета), пробні (предметного і міжпредметного характеру) та орієнтувальні (призначені ознайомити учнів з певною професією і зорієнтувати на вибір професії); на профільному рівні: предметні, міжпредметні, надпредметні.

Класифікація допрофільних курсів за вибором, як і будь-яка інша класифікація, є відносною. Більшість науковців вирізняють загальноорієнтаційні, предметноорієнтаційні та міжпредметні курси за вибором.

Курси за вибором не мають стандартів, а отже і підсумкової атестації. Зміст і правила засвоєння програми загальноосвітньої навчальний заклад встановлює самостійно. Система оцінювання може бути бальна і безбальна (диференційована, тестова, залікова, захист проектних робіт і рефератів тощо).

При розробці та реалізації курсів за вибором у старшій школі доцільно враховувати індивідуальність, доступність, наступність, результативність [1].

Факультативний курс — курс, який вибирають учні для поглиблення і розширення знань з певного предмета, теми або питання відповідно до бажань та інтересів, призначений для побудови індивідуальної освітньої програми учня. Учневі пропонується набір таких курсів, і він може вибрати (або не вибрати) один із запропонованих факультативних курсів.

Метою факультативних курсів є поглиблене вивчення предметів, професійна орієнтація та розвиток пізнавальних інтересів і вирівнювання.

Факультативні курси забезпечують поглиблене вивчення понять, які вивчаються в основному курсі, обсяг знань, обмежений шкільною програмою. При викладанні факультативних курсів застосовуються форми та методи, характерні для позакласних занять.

Розрізняють такі типи факультативних курсів: систематичні (поглиблюють основний матеріал школи); позапрограмові (спецкурси); прикладні; міжпредметні; особлива група (гуртки, секції, творчі об'єднання).

Інша, досить поширена класифікація, поділяє факультативні курси в залежності від дидактичної мети на теоретичні, практичні та комбіновані [2].

На факультативних заняттях, як і на обов'язкових навчальних, добір методів навчання,